

PREPOVED OPRAVLJANJA SOCIALNOVARSTVENIH DEJAVNOSTI PETIM IZVAJALCEM V POSAVJU

Po opravljenih inšpekcijskih nadzorih pri izvajalcih, ki so navedeni v nadaljevanju, izdaja v smislu določila druge alineje prvega odstavka 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru inšpektorica za socialne zadeve Tatjana Arnšek,

POSEBNO OPOZORILO

upravičencem do socialnovarstvenih storitev in drugih pravic socialnega varstva, njihovim zakonitim zastopnikom in svojem ter vsem, ki izvajajo socialnovarstveno storitev brez dovoljenja.

Socialna inšpekcija je decembra 2016 in januarja 2017 odredila ukrepa:

- **prepoved opravljanja socialnovarstvenih storitev** do pridobitve ustreznih dovoljenj ter
- **izselitev oseb in urejanje njihove namestitve k izvajalcem socialnovarstvenih storitev** s pomočjo krajevno pristojnih centrov za socialno delo

naslednjim pravnim in fizičnim osebam:

- **Vlasta Najger**, Bizeljsko,
- **Marija (Marica) Žnidarič**, Bizeljsko,
- **Martina Čučnik - dopolnilna dejavnost na kmetiji - Turistična kmetija Čučnik - Na Griču**, Polana, Loka pri Zidanem Mostu,
- **Pomoč in oskrba starejšim, Žanet Prah, s. p.**, Bizeljsko,
- **Gostinstvo, oskrba starejših Metuljček, posredništvo, Adrijana Žibert, s. p.**, Sevnica.

Od leta 2012 dalje so **enaki ukrepi odrejeni tudi izvajalcu Pollere, d. o. o. v Gorišnici.**

Inšpektorica je navedena ukrepa odredila za **zaščito pravic in koristi upravičencev do socialnovarstvenih storitev in drugih socialnovarstvenih pravic**, saj jih uporabniki v teh nastanitvah niso mogli koristiti (na primer pravica do oprostitve plačila socialnovarstvene storitve, pravica do varstvenega dodatka,...), nekateri posamezniki bi bili **upravičeni in tudi potrebni zahtevnejših vrst oskrbe domskega varstva starejših** oziroma **posebnega institucionalnega varstva** (mlajše osebe), česar pa jim je v teh nastanitvah niso mogli nuditi.

Socialna inšpekcija je v decembru 2016 in januarju 2017 v Posavju opravila inšpekcijske nadzore pri petih pravnih osebah, ki so **izvajali socialnovarstveno storitev institucionalno varstvo brez ustreznih dovoljenj**, prav tako pa **niso imeli zagotovljenih predpisanih prostorskih, tehničnih in kadrovskih pogojev** za izvajanje storitev, **cene niso bile vnaprej izračunane in določene**, izvajalci **niso imeli veljavnega cenika**, mesečna **plačila** za nastanitev in oskrbo posameznih oseb so bila **dogovorjena zgolj ustno** (znašala pa so okvirno od 400 do 600 evrov). Trije izvajalci so opravljali storitev tudi **brez pisnih pogojev in dogovorov z uporabniki.**

Socialna inšpekcija je tako v nadzoru ugotovila, da **vsaj 43 osebam niso bile omogočene njihove pravice do institucionalnega varstva in druge skrbstvene pravice.** Na podlagi izjav izvajalcev, da so imeli nastanjenih več takšnih oseb in so to občasno dalj časa izvajali, pa je moč utemeljeno predvidevati, da je bilo od leta 2015 za te pravice prikrajšanih na ta način vsaj še dvakrat toliko upravičencev do socialnovarstvenih storitev.

Socialna inšpekcija je zoper navedene izvajalce uvedla **tudi postopek o prekršku.**

Takšnim namestitvam starostno obnemoglih oseb naj bi botrovala **previsoka cena domskega varstva** lokalnega doma upokojeencev in **zasedenost** drugih okoliških cenejših izvajalcev storitve institucionalno varstvo.

Osebe, nastanjene pri štirih izvajalcih, so bile vse **upravičene do in potrebne zahtevnejših vrst oskrbe domskega varstva starejših**, osebe pri enem izvajalcu pa so bile **mlajše in upravičene do posebnega institucionalnega varstva.**

Za namestitvev in oskrbo pri treh izvajalcih so se dogovarjali svojci nastanjenih oseb, ki naj bi po izjavah izvajalcev nastanitvev in oskrbo tudi plačevali, čeprav so izvajalci račune izstavljali na imena nastanjenih oseb in v manjših zneskih, kot so bili dogovorjeni in tudi dejansko plačani.

Dva izvajalca sta imela delno urejene pravne podlage za izvajanje storitve, ker so bile osebe pri njih nastanjene **na podlagi pogodb s centrom za socialno delo**, strokovni delavci centrov za socialno delo so **tudi spremljali izvajanje nastanitvev z oskrbo pri teh dveh izvajalcih**, zato so bile **koristi nastanjenih oseb ustrezneje zaščitene**.

Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07-uradno prečiščeno besedilo 2 (23/07-popr., 41/07-popr.), 114/06-ZUTPG, 122/07-odl. US RS 61/10-ZSVarPre, 62/10-ZUPJS, 57/12 in 39/16; ZSV) sicer omogoča sklenitev takšne pogodbe, vendar izvajalca nista pa pridobila vseh predpisanih pravnih podlag. Pisna pogodba po 65. členu ZSV med izvajalcem ter centrom za socialno delo ali izvajalcem storitve institucionalno varstvo ni zadostna pravna podlaga za opravljanje teh storitev, saj **lahko v skladu z 41. b in 66. členom ZSV opravljajo socialnovarstvene storitve** javni socialnovarstveni zavodi, koncesionarji in izvajalci z dovoljenjem za delo **še le z dnem izdaje odločbe o vpisu v register** koncesionarjev in izvajalcev z dovoljenjem za delo pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ).

Ena od izvajalk je v letu 2015 **priglasila upravni enoti osebno dopolnilno delo pod točko A.3. – občasno varstvo otrok, pomoč starejšim, bolnim in invalidom na domu, spremstvo oseb, ki potrebujejo nego**, in je na tej podlagi ustno oglašala, da ima pridobljeno pravno podlago, da lahko opravlja občasno varstvo in oskrbo starejših, bolnih in invalidov na svojem domu.

Dejansko pa **Pravilnik o osebnem dopolnilnem delu določa, da se pomoč starejšim, bolnim in invalidom opravlja na njihovem na domu**. Zato **priglasitev osebnega dopolnilnega dela pod točko A.3. ni ustrezna pravna podlaga** za izvajanje trajnega ali kratkotrajnega celodnevnega varstva z nastanitvijo in oskrbo starejših, bolnih in invalidnih oseb oziroma za opravljanje socialnovarstvene storitve institucionalno varstvo, kot je bilo ugotovljeno v inšpekcijskem nadzoru.

Za pomoč starejšim, invalidnim in kronično bolnim osebam so v **Zakonu o socialnem varstvu opredeljene storitve institucionalno varstvo, pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu in socialni servis**. V zakonu so določeni **tudi pogoji za izvajanje teh storitev**, v Pravilniku o standardih in normativih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 52/95, 2/98, 19/99 – popr., 127/03, 125/04, 60/05-popr., 120/05, 2/06, 140/06, 120/07 - neuradno prečiščeno besedilo, 90/08, 121/08 in 53/09, 45/10, 28/11, 104/11, 111/13 in 102/15) pa so še podrobneje opredeljeni **standardi** (upravičenost, opravila, metode dela, dokumentiranje izvajanja) **in pogoji za izvajanje storitev**. **Cena in izračun cen socialnovarstvenih storitev** je opredeljen v Pravilniku o metodologiji za oblikovanje cen socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 87/06, 127/06, 8/07, 51/08, 5/09, 7/10, 25/10-popr. in 6/12).

Samo z izborom ene ali več dejavnosti socialnega varstva v okviru registracije pravne osebe te še ne pridobijo ustreznih dovoljenj. Registracija tovrstne dejavnosti je le **podlaga, da lahko pravna oseba ali samostojni podjetnik kandidira za pridobitev dovoljenja za opravljanje socialnovarstvenih storitev pri MDDSZ ali za pridobitev koncesije** za izvajanje socialnovarstvenih storitev ali da kandidira na razpisih za **sofinanciranje programov socialnega varstva**.

Opravljanje socialnovarstvenih storitev brez pridobljenega dovoljenja za delo in brez vpisa v register zasebnikov, pravnih in fizičnih oseb, ki izvajajo socialnovarstvene storitve pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti po 66. členu Zakona o socialnem varstvu in neizpolnitev vseh pogojev za izvajanje storitve skladno s 60. členom ZSV **je tudi prekršek** po prvi in drugi alineji prvega odstavka 116. člena Zakona o socialnem varstvu, zato je socialna inšpekcija zoper izvajalce, navedene v začetku opozorila, **uvedla tudi prekrškovni postopek**. Po 116. členu ZSV se za takšen prekršek kaznuje **z globo od 5.000 do 50.000 eurov pravna oseba** ali samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, **z globo od 1.000 do 5.000 eurov pa se kaznuje odgovorna oseba pravne osebe**, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika in posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost. **Z globo od 500 do 3.000 eurov** se kaznuje posameznik, če stori prekršek iz prvega odstavka tega člena.

Socialna inšpekcija je seznanjena, da od leta 2011 dalje **narašča število posameznikov** iz severnega, vzhodnega in jugovzhodnega obmejnega področja Slovenije, **ki so upravičeni do storitve institucionalno varstvo, vendar** te pravice ne uveljavljajo pri izvajalcih javne mreže v domačem okolju in v Sloveniji, ampak **koristijo varstvo in oskrbo pri zasebnih izvajalcih v sosednjih državah**. Nastanitve pri izvajalcih iz sosednjih držav (večinoma na Hrvaškem, v manjšem obsegu pa tudi na Madžarskem in v Avstriji) **urejajo pretežno svojci upravičencev**, nekaj tudi sami upravičenci. Sprva je bil razlog za iskanje takšne rešitve **zasedenost mest pri izvajalcih institucionalnega varstva v domačem okolju**, v zadnjem času pa se navajajo kot razlog **nižji stroški oziroma nižje plačilo pri izvajalcih v tujini**. Socialna inšpekcija glede tega opozarja, da nima **pristojnosti nadzora nad delom izvajalcev v drugih državah**, ki izvajajo socialnovarstvene ali zdravstvene storitve ali druge podobne dejavnosti, zato takim osebam **ne more zaščititi njihovih pravic iz socialnega varstva**.

Če posameznik, ki je upravičen do socialnovarstvene storitve institucionalno varstvo, **zmore sam uveljavljati svoje pravice in koristi** ter sam zase uredi drugačne oblike pomoči v drugi državi, **je to njegova odgovornost in tudi pravica**. Nacionalni program socialnega varstva namreč med drugim opredeljuje **načelo proste izbire storitev**, v okviru tega pa sodi **tudi izbor, da upravičenec ne bo koristil pravice**, ampak si bo pomoč v drugi obliki zagotovil sam. **Če pa upravičenec sam ne zmore več uveljavljati svojih pravic in koristi** ter oblike pomoči **zanj ureja zakoniti zastopnik** (skrbnik), so njegove pravice in koristi formalno zaščitene, ker **delo skrbnikov spremljajo krajevno pristojni centri za socialno delo** s ciljem zagotavljanja izpolnjevanja skrbniških nalog v korist varovanca.

Če upravičenec sam ne zmore več zastopati svojih pravic in koristi, pa **oblike pomoči zanj ureja tretja oseba, ki ni zakoniti zastopnik** (sorodnik, zakonski partner, znanec), **njegove pravice in koristi niso formalno zaščitene in obstaja možnost zlorabe** v smislu ekonomskega ali drugega nasilja nad takšnim posameznikom ter možnost **kršenja njegovih pravic in dobrobiti** oziroma obstaja **sum ogroženosti oseb**. **V takšnih primerih lahko VSAK, ki sumi, da obstaja možnost takšne zlorabe v posameznem primeru, o tem obvesti krajevno pristojni center za socialno delo**, ki nadalje v okviru svojih pristojnosti pravno formalno zaščiti takšnega posameznika oziroma njegove pravice in koristi.

PRIPOROČILO

1. Na spletišču **Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti** so objavljeni **seznam s kontaktnimi naslovi izvajalcev socialnovarstvenih storitev**, objavljene so **informacije za pridobitev dovoljenja za delo** za opravljanje socialnovarstvenih storitev in **vsaj veljavna področna zakonodaja**.
2. Na spletišču **Skupnosti socialnih zavodov Slovenije** je objavljen **seznam izvajalcev storitve institucionalno varstvo** z aktualnimi podatki **o prostih kapacitetah** in podatkom o tem, **kateri izvajalec opravlja tudi krizne namestitve**.
3. Na spletišču **Inštituta za socialno varstvo Republike Slovenije** so objavljeni podatki o **izvajalcih storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu**.

Na vseh navedenih stalno dostopnih kontaktnih naslovih lahko vsakdo pridobi dovolj podatkov, da **lahko uveljavlja svoje pravice iz socialnega varstva ali nudi ustrezno informativno in podporno pomoč svojcu pri urejanju tega**. Več konkretnih informacij in napotil ter pomoči pri urejanju ustrezne pomoči in pri uveljavljanju pravic socialnega varstva lahko **vsakdo pridobi iz naslova naloge priprave na domsko varstvo v socialni službi krajevno bližnjega izvajalca storitve institucionalno varstvo ali pri občinskem izvajalcu storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu** - pri vodjih te storitve ali **na vsakem centru za socialno delo v okviru storitve prva socialna pomoč**.

Tatjana Arnšek
socialna inšpektorica